

Işığımız Sönmesin Diye...

İŞİĞİM SÖNDÜ

Karıcığım hoşçakal, ışığım azalıyor,
Yanımda ölü arkadaşlarım.
Artık kömür kokulu ekmekler getiremeyeceğim sanırım.
Buraya kadarmış çocuklarım, hoşçakalın,
Hakkınızı helal edin; anacığım, babacığım.
Işığım azalıyor, hoşçakalın..

Üstüme değil içime çöken ocağın sessizliğinde
Tek tek seslerinizi duyuyorum, yüzlerinizi görüyorum,
Işığım azalıyor, soluğum azalıyor, biliyorum,
Yavaş yavaş dünyanın kara kalbine gömülüyorum.

Işığım söndü, işte gidiyorum..
Ah, en çok da şimdi, bir bilseniz
Nasıl da bulutları, ağaçları, gökyüzünü özliyorum.
Işığım söndü.. hoşçakalın, arkadaşlarım çoktan gitti,
Artık ben de gidiyorum...

ŞERİF ERGİNBAŞ

GİRİŞ AÇIKLAMA

Ve yapılmaya çalışılan herşey, bütün çaba başka ışıklar sönmesin dyledir.

13 Mayıs 2014 tarihinde büyük bir felakete sarsıldık peki bu sarsıntının sonrasında neler oldu? Sorumlular vicdani ve ahlaki yükümlülüklerini yerine getirip istifa etmeleri gerekirken, kirlı ve yanıltıcı bilgilendirme ile güven ve saygı bariyerlerini bir kez daha yükseltmişler, görevlerini sürdürmüşlerdir. Yaşananlara tepki gösteren halka ise tüm illerde şiddetle karşılık verilmiş, gaz ve tehditler yağdırılmıştır. Yönetenler, sistemi belirleyenler ne yazık ki insan ve emek öncelikli değil para öncelikli politikalarının sonuçlarının bedelini gene ezilen kesime canları ile ödetmiştir.

Madencilik özellikle de kömür madenciliği zor, riski yüksek, çok tehlikeli bir iş koludur. Ama bu tanım asla kazadır olur, kaçınılmazdır demek değildir. Bu bilime, teknolojiye, akla, mantığa ve mesleğimize sığan bir tanım değildir.

Bu iş cinayetinin her aşamasında bize sorulan soru-

lara ben de sorularla yanıtlar vermeye çalıştım, bu soruları yılmadan, yorulmadan hep beraber sormaya devam etmeliyiz.

Madencilik faaliyetlerini uhdesinde barındıran Enerji Bakanlığı ve bağlı Maden İşleri Genel Müdürlüğü (MİGEM) ve MİGEM'in muhatabı olan ruhsat sahibi yani TKİ'nin yetkisi, görevi, sorumluluğu nedir? TKİ ve TTK neden vardır? Havza madenciliği nedir? Niye havzada damarlar parça, parça alt yüklenicilerce işletilmektedir? Havza madenciliğinden neden vazgeçilmiştir? Her aşamasının planlanması ve çalışılması bütünlük arz eden madencilik iş kolu çeşitli adlar altında neden alt yüklenicilere verilmiştir? Bir işi ucuz yapmak nelerden fedakârlık etmemiz demektir? Üretim zorlamasının sonuçları ne olmuştur? Yeni kanunlar yapmak sorunları çözer mi? Eğitimden dem vurulurken işçinin eğitimde harcayacağı saatleri iş kaybı görenlere kim dur diyecektir? Ve daha nice soru üretebiliriz.

Birkaç sayfa yazı ile madencilikle ilgili tüm teknoloji

**Madencilik özellikle de kömür
madenciliği zor, riski yüksek,
çok tehlikeli bir iş koludur.
Ama bu tanım asla kazadır
olur, kaçınılmazdır demek
değildir. Bu bilime, teknolojiye,
akla, mantığa ve mesleğimize
sığan bir tanım değildir.**

ve bilimsel veriler doğaldır ki anlatılamaz. Ancak birlikte bazı sorulara ışık tutabilir en azından nasıl bir yaklaşım olması gerektiğine dair küçük de olsa ipuçları yakalayabiliriz. Ülkemiz madenciliği arama aşamasından, uç ürün eldesine kadar doğru bir planlama ve politika ihtiyacı içindedir. Çünkü madenler yenilenemeyen kaynaklardır, gerçek sahibi halktır ve gelecek nesillerin de hakkı ve kamu yararı gözetilerek üretimi planlanmak zorundadır. Sağlıklı ve güvenli madencilik, üretim planlaması ve proje aşamasında başlar. 1,5 milyon ton üretim için yapacağınız ocak planı, üretim yöntemi, havalandırma projesi, donanım seçimi vb. parametrelerle 3,5 milyon ton üretim yapılamayacağı aşikârdır. Üretim hedefiniz değişmişse tüm parametreler de değişmek durumundadır. Çalışacağınız cevherin, havzanın, damarın özellikleri doğrultusunda projelendirme yapmak, verileriniz doğrultusunda risklerinizi belirlemek ve bu riskleri elimine edecek tedbirleri içeren yöntem ve ekipmanları belirleyerek hayata geçirmek zorundasınız. Bilim ve teknoloji belirlediğiniz risklere yanıt veremiyorsa doğru çözümleri geliştirene dek beklemek zorundasınız demektir. Her şeye rağmen sadece daha fazla üretim mantığı ile bir işletmede çalışmayı sürdüremezsiniz.

İşçi sağlığı, iş güvenliği bir mucize değil bir sistemattir. Riskler ve çözümleri tespit edilir, yöntem, teçhizat ve eğitim bir araya getirilerek bu riskler giderilir. Eğitimli ve deneyimli personel bu sistemattin bir diğer koşuludur. Ne yazık ki kanunda yer almasına rağmen işçi eğitimleri özel sektör/taşeron firma için iş/üretim kaybı olarak görülmekte birkaç saatlik formalite eğitimleri ile geçiştirilerek işçiler hızla işbaşı yapmaktadır.

Daha ucuza üretmek için ne yapılabilir diye baktığımızda, belli bir üretim yöntemi için gereken mekanizasyon, teçhizat, enerji gideri vb.

Nedret Durukan
Maden Mühendisleri Odası
İstanbul Şube Başkanı

değişmeyeceğine göre ilk yapılacak olan işçinin emeğini ucuzlatmak ve iş güvenliği tedbirlerine yatırım yapmamaktır. Uzun çalışma saatleri de cabası olmaktadır. Oysa borç harç içinde, beslenemeyen, dinlenemeyen bir emekçi böylesi ağır bir işte nasıl çalışacaktır gerçekten hayal etmesi bile çok zordur.

Önümüzdeki vakada sorunun üretimin projelendirilmesinden başladığını anlıyoruz, projelendirilen üretim kapasitesinin çok üzerinde üretim vardır. Bu bölgedeki kömürün yanma özelliği bilinmektedir yani bir sürpriz yoktur. Öncelikle cevherin ve damarın özelliğine uygun üretim yöntemini seçmek, havalandırma projesini buna uygun yapmak, karbon monoksit, oksijen, karbondioksit, metan ölçümlerini sürekli izleyecek sistemi kurmamız gerekiyor. Bunlar işin alfabesini oluşturuyor ve hiçbiri yeni bir keşif değil. Tabii bu izleme sırasında sınır değerleri bulduğunuzda üretimi durdurmak, koşulları tekrar çalışılabilir hale getirmek gerekmektedir, yoksa ölçüm yapmanızın bir anlamı olmayacaktır.

Geniş alanları kaplayan linyit bölgelerinde kaynak kaybına neden olmadan, rasyonel olarak

değerlendirilmesi için yatağın parçalara ayrılarak işletilmesi yerine, bir bütün olarak değerlendirildiği havza madenciliği savunulmaktadır. TTK ve TKİ'nin varlıkları da bunu sağlamak üzerinedir. Bu havzada da geniş bir alana yayılan linyit rezervlerinin doğal sınırlar yerine bölünerek işletilmesi bu açıdan da problemlidir. Bir bütün olarak değerlendirmek yerine, parçalara ayrılarak farklı şirketlerin işletmesine verilmiş olması üzerinde de tartışılması gerekme-

“

Önümüzdeki vakada sorunun üretimin projelendirilmesinden başladığını anlıyoruz, projelendirilen üretim kapasitesinin çok üzerinde üretim vardır. Bu bölgedeki kömürün yanma özelliği bilinmektedir yani bir sürpriz yoktur. Öncelikle cevherin ve damarın özelliğine uygun üretim yöntemini seçmek, havalandırma projesini buna uygun yapmak, karbon monoksit, oksijen, karbondioksit, metan ölçümlerini sürekli izleyecek sistemi kurmamız gerekiyor. Bunlar işin alfabesini oluşturuyor ve hiçbiri yeni bir keşif değil.

ktedir. 2011 yılında Afşin Çöllolar'da yaşadığımız felaketten sonra da odamız bu konuya dikkat çekmiştir bildiğiniz gibi 2 si mühendis 9 emekçinin cenazeleri halen çıkarılamamıştır. 80'lerden başlayan ve giderek artan özelleştirme ve taşeronlaştırma ne yazık ki hem kaynak kaybı açısından hem de iş güvenliği açısından olumsuz sonuçlanmıştır. Özel sektörün yeterli denetimle belli kurallarda zorlanmaması mostra madenciliği denilen maliyeti düşük, kolayı üretip zoru bırakması üzerinden ciddi kaynak kaybına neden olmakta, doğru planlanmayan üretimden sonra o

ocakta kalan cevherler çoğu zaman işletilemeyecek hale gelmektedir. Geçmişte meslektaşlarımızın uzmanlaşmasında da büyük rol oynayan adeta birer okul olarak kabul edilen madencilik kuruluşlarımız (TKİ, TTK) işlevsizleştirilmek yerine asli görev-

lerine dönmelidir. Tecrübeli meslektaşlarımızdan azami faydalanarak araştırma ve teknolojiye yatırım yapılmalıdır.

En önemli konu olan kamusal denetimin yeterli ve etkin bir biçimde yapılamadığını da yaşadığımız felaketler bize göstermektedir. Çalışma ve Sosyal

Güvenlik Bakanlığı müfettişleri bir yandan, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı MİGEM denetçileri bir yandan denetim yapmaktadır. Madencilik ETKB'nın uhdesinde MİGEM denetiminde yapılan bir faaliyettir. Ruhsatları veren MİGEM olup muhatabı doğrudan ruhsat sahibi yani burada TKİ'dir. O nedenle diyoruz ki bu olayda Enerji Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve MİGEM baş sorumludur. Ruhsat sahibi olan TKİ ve elbette hizmet alımı adı altında çalışan işverenin sorumlulukları vardır. Yani bu bir sistem, daha doğrusu bilinçli bir sistem-sizlik sorunudur.

Aşağıdaki alıntı söylemek istediklerimizin esasıdır; devlet görevini yapmış mıdır?

“Maden İşleri Genel Müdürlüğünün Görev, Yetki ve Sorumlulukları (MİGEM web sayfasından alınmıştır aynı siteden daha fazla bilgiye ulaşılabilir)

Ülkemizdeki madencilik faaliyetlerini düzenleyen 3213 Sayılı Maden Kanununda; madenlerin Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu, bulunduğu yerin mülkiyeti ile ilgili olmadığı hükmüne bağlanmıştır. Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki madenlerde, işletmeye elverişli ekonomik bir cevherin bulunması durumunda ruhsatların verilmesi, denetimi, projelerinin incelenmesi ile ilgili madencilik faaliyetleri Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı adına Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Maden İşleri Genel Müdürlüğünün görevleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

1. Maden hakları ile ilgili ruhsatları vermek ve bu

ruhsat sahalarındaki madencilik faaliyetlerini takip etmek,

2. Madenlerin aranmasını ve üretimini teşvik etmek amacıyla, mali olanaklar getirici arama ve üretimle ilgili faaliyetleri destekleyici tedbirler almak,

3. Madencilik faaliyetlerinin ülke ihtiyaçları, yararı, güvenliği ve gelişen teknoloji doğrultusunda yürütülmesini sağlayacak tedbirleri almak ve teşvik için gerekli önerilerde bulunmak,

4. Faaliyetlerin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etmek,

5. Madencilik faaliyetlerini çevre ve kaynak koruma ilkesine uygun olarak yürütmek, ilgili kuruluşlar ile işbirliği içinde izlemek ve gerekli tedbirleri almak,.....”

Denetim ve yaptırımlar etkili ve sistemli olmadıkça istediğiniz yasayı çıkarın sonuç alamazsınız. Denetim mekanizmaları doğru işletilmeli, MİGEM teşkilatlanması ülke sathına yayılmalı, kadroları artırılmalı, ve konusunda yeterli süre çalışmış deneyimli mühendislerden oluşturulmalıdır. Aynı husus Çalışma Bakanlığının iş müfettişleri için de geçerlidir.

Madenlerde denetim yapısının bir ayağı da teknik nezaretçiler olarak görev yapan maden mühendisleridir. Teknik nezaretçiler MİGEM tarafından atanmakta ve yaptıkları denetimler MİGEM tarafından takip edilmekte ve belli yaptırımlar uygulanmaktadır. Bunların sonucu olarak teknik nezaretçiler devlet (kamu) adına denetim yapmaktadır. Hâlihazır uygulamada ücret, denetim yapılan madenin ruh-

sat sahibi veya işletmecisi tarafından ödenmekte yani ruhsat sahibi ile teknik nezaretçi karşı karşıya gelmektedir. Teknik nezaretçilerin işverenden bağımsız olması sağlanmalıdır. Odamız bu konuda da yıllardır her fırsatta görüşünü belirtmişse de sonuç alınamamıştır. Aynı sorun şu anda iş güvenliği uzmanları ve iş yeri hekimleri için de geçerlidir.

Gelişmenin temel ölçütlerinden biri olarak kabul edilen işçi sağlığı iş güvenliğinde geldiğimiz nokta, önce kar, önce üretim mantığıyla yaşanan üretim zorlamasının, insan odaklı çalışma koşullarını hiçe sayışı, ülkedeki eğitilmiş kesimlerin de dahil olduğu işsizler ordusunun, koşulları ne kadar ağır olursa olsun, bulduğu işe neredeyse köle edilişinin gözler önüne serilmesi uygulanan neoliberal politikaların sonucudur. Taşeronlaştırmanın her alanda hızla yayılması ve artık kangren olması güvensiz ve güvencesiz iş yerleri ile meslektaşlarımızın da en büyük sorunudur. Sektör talebinin çok üzerinde

mezun olan maden mühendisine koşullar işsizlik ve kötü koşullarda güvensiz ve güvencesiz iş ortamı getirmektedir. İşverenin iki dudağı arasında teknoloji ve bilimi hayata geçirmekle görevli bir mühendisin ne kadar sağlıklı çalışabileceğı de ayrı bir konudur. Hem ölen, hem suçlanan hep meslektaşlarımızdır.

Son yıllarda neredeyse tüm kesimler “iş cinayeti” kavramını telaffuz etmektedir. Çok acımasız gibi görünen bu söylem kişileri değil mevcut zihniyeti, daha fazla kar, daha fazla üretim odaklı sistemi hedef almaktadır.

Sadece bizim sektörümüz değil tüm sektörler ne yazık ki mevcut piyasa ekonomisinin, kurbanıdır. Ostim’de, Davutpaşa’da, Tuzla’da, Esenyurt’ta, inşaatlarda ölenler hep aynı zihniyetin sonucudur.

odamızın her toplu kıyımdan sonra yaptığı açıklamalarda teknik tespitler var ve alınacak tedbirler defalarca söylenmiş. 2010 yılında çıkardığımız rapor ilgili birimlere gitmiş, hepsi yazıyor. Ancak kafamıza balyoz inmeden uyarıları ne okuyan var ne de basın duyurulmasında etkin rol oynuyor. Basın bizi bu süreçte gece gündüz 10 gün boyunca aradı ve şimdi sessizleşti. Her zaman olduğu gibi unutulacak mı korkusu tüm meslektaşlarımda ve halkta var. Basına bu süreçte çok sitem ettim gene de ediyorum, biz birkaç günlük haber değiliz iş cinayetleri ile mücadelede kararlı insanlara destek olursanız vicdanınızı dinler sesimizi kamuoyuna iletirseniz inanın çözüm daha hızlı bulunur yoksa gene bir mevlit üç dua, başsağlığı mesajları arasında geçiştirilmesine izin verilirse daha büyük kayıplar da veririz. Ayrıca kayıpların 1 veya 301 olması bir şey değiştirmiyor hepsi aynı derecede önemlidir her ölüm aynı ilgiyi ve acil önlemleri hak ediyor.

Bu bir milattır demek yetmez! Madencilik sektörünü masaya yatırmak için yarın geçtir.

Her geçen saniye geri dönülmez yeni felakete gebecektir. Yıllardır odamızın tekrarladığı uyarılara kulak verilmelidir. Unutmayınız ki sektörün gereksinimi olan bilimi ve teknolojiyi bilen yönetenler değil, bilim insanlarımız ve maden mühendisleridir.

İş cinayetlerinde yitirdiğimiz tüm canlarını bir kez daha saygıyla anıyorum.

Sadece bizim sektörümüz değil

tüm sektörler ne yazık ki mevcut

piyasa ekonomisinin, kurbanıdır.

Ostim’de, Davutpaşa’da, Tuzla’da,

Esenyurt’ta, inşaatlarda ölenler hep

aynı zihniyetin sonucudur. Sermayeye

düşmansınız diyenlere diyoruz

ki sermayenin emekçinin cebindeki

üç kuruşla büyümesine düşmanız,

sermayenin emekçinin canı pahasına

büyümesine düşmanız.

Sermayeye düşmansınız diyenlere diyoruz ki sermayenin emekçinin cebindeki üç kuruşla büyümesine düşmanız, sermayenin emekçinin canı pahasına büyümesine düşmanız.

Sonuç olarak; maden kanunu tekrar tartışılmalı, sektördeki tüm bileşenlerin görüşlerine kulak verilmelidir. Son yıllarda sektörü ilgilendiren düzenlemelerde meslek örgütümüz doğruları çekinmeden söylediği için saf dışı

birakılmaya, işlevsizleştirilmeye çalışılmaktadır. Doğru bir madencilik politikası konunun tüm tarafları ile birlikte ele alınmalıdır.

Ülkemizde yıllardır tüm örgütlenmeler engellenmektedir, sendikalar işçi sağlığı iş güvenliği konusunda çok önemli bir unsurdur. Sendikalar emekçilerin iş yerlerini, çalışma koşullarını iyileştirme mücadelesi için vardır. İşçi eğitimleri tamamlanmaksızın işbaşı yapmalarını konusunda da sendikaların kararlı olmaları gerekmektedir. Sendikasılaştırmanın yoğun olmasının yanı sıra sendikaların işlevsiz kılınması da sorunun başlıca kaynaklarıdır.

Bu süreçte dönüp baktığımda 27 Nisan 2013 de verdiğim bir röportajda bunları fazlasıyla söylemişim. Dönüp gene geçmişe bakıyorum